

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Kurulunun Dönem Basınında Temsili (1980–1981)

Turkish Higher Education Law 2547 and the Representation of the Higher Education Board in the Press (1980–1981)

Hilal Karavar¹ , Seyran Efiltili Atay²

¹Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Antalya

²Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Antalya

Özet

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de eğitim sistemi içerisinde önemli yere sahip olan üniversitelerin değişen dünyaya entegre olabilmesi için yükseköğretim sisteminde birtakım yeniliklere ihtiyaç duyulmaktadır. İlk kurulan üniversitelerden bu yana Türkiye’de yükseköğretim sistemi pek çok farklı yasalarla düzenlenmeye çalışılmıştır. Her düzenleme kamuoyu sunulurken tartışmaları da beraberinde getirmiş hatta toplumsal alanda gerilimlere neden olmuştur. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 6 Kasım 1981 tarihinde kurulan Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretim için reform ve iyileşme çabası olarak tanımlansa da gerçek anlamda bir düzenleme getirip getirmediği konusunda farklı kesimler arasında bir görüş birliğinin bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma ile Türkiye’de kurulduğu 1981 yılından günümüze kadar büyük tartışmaları beraberinde getiren 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun dönemin basınında nasıl temsil edildiğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında 1980–1981 yıllarında *Milliyet*, *Hürriyet*, *Tercüman* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde konu ile ilgili yayınlanmış haberler ele alınmıştır. Araştırmaya konu olan haber metinleri incelendiğinde; dönemin tartışma konularının arasında yeni yükseköğretim yasasının üniversitelerin idari ve bilim özerkliği, merkezi yapı sorunları, sınava giriş yönetmeliklerinin değişimi ve etkileri, üniversite öğretim üyelerinin yaşadığı sorunlar çerçevesinde tartışıldığı görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Akademi, üniversite özerkliği, üniversite reformu, Yükseköğretim Kanunu.

Abstract

In order for universities, which play a key role in the education systems, to adapt to the changing world, some innovations are needed in higher education. Since the first university was established, many different laws have been enacted to regulate the higher education system in Turkey. Each new law or regulation introduced brought along controversies with it, and even caused some social conflicts. Although the Higher Education Law 2547 and the Higher Education Council, which was established on November 6, 1981, are defined as an effort to reform and improve higher education, no consensus is observed among different social segments as to whether it has actually brought an effective regulation or not. This study aims to reveal how the Higher Education Law No. 2547, which has brought great debates since 1981, when it came into force in Turkey, was represented in the press of the period. Thus, the news published in *Milliyet*, *Hürriyet*, *Tercüman* and *Cumhuriyet* newspapers between 1980 and 1981 were analyzed. The analysis of the news revealed that the new higher education law was discussed by focusing on the administrative and scientific autonomy of universities, problems related to the centralized governance structure, the change and effects of the university admission exam regulations, and the problems faced by university faculty members.

Keywords: Academy, higher education law, university autonomy, university reform.

2 547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’na göre üniversite, “Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.” (Resmi Gazete, 1981). Yükseköğretim ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini kapsamaktadır. Bu öğretim kademesinin amacı yüksek nitelik-

li iş gücü yetiştirmenin yanında bilim üretmektir (Kılıç, 1999). 1981 yılında Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Kurulunun kurulması öncesinde Türkiye’de yükseköğretim alanında yapılan kanunlara ve açılan üniversitelere kısaca değinmek konunun anlaşılması açısından önemlidir. Türkiye’de resmi mevzuata “üniversite” sözcüğü ilk kez 1933’te, 2252 Sayılı “İstanbul Darülfünununun İlgasına ve Maarif Vekâletince Yeni

İletişim / Correspondence:

Doç. Dr. Hilal Karavar
 Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü,
 Dumlupınar Bulvarı, Kampus, 07058,
 Konyaaltı, Antalya
 e-posta: hilalkaravar@hotmail.com

Yükseköğretim Dergisi / TÜBA Higher Education Research/Review (TÜBA-HER), 12(2), 217–226. © 2022 TÜBA

Geliş tarihi / Received: Mayıs / May 17, 2020; Kabul tarihi / Accepted: Mayıs / May 3, 2021

Bu makalenin atf künyesi / How to cite this article: Karavar, H., & Efiltili Atay, S. (2022). 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Kurulunun dönem basınında temsili (1980–1981). *Yükseköğretim Dergisi*, 12(2), 217–226. doi:10.2399/yod.21.738959

ORCID ID: H. Karavar 0000-0002-3976-2649; S. Efiltili Atay 0000-0001-6866-4397

Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun” metninde kullanılmıştır (Katoğlu, 1997). Atatürk Döneminde, 1937 yılında hukuk fakültesinin dört yıla çıkartılmasına ve Yüksek Muallim Mektebinin yanında Pedagoji Enstitüsü açılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Mülkiye Mektebi ve Siyasal Bilgiler Okulu dört yıla çıkartılmıştır (Karavar, 2020).

İsmet İnönü Döneminde (1939–1950) yükseköğretim kurumlarını incelediğimizde 3848 Sayılı Kanunla Ankara Hukuk, 4121 Sayılı Kanunla Yüksek Mühendis ve Teknik Okulları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki yüksekokullar İstanbul Üniversitesi (beş fakültesi), Ankara Üniversitesi (Dil ve Tarih-Coğrafya, Hukuk fakülteleri), Siyasal Bilgiler Okulu, Gazi Terbiye Enstitüsü’dür. Teknik Öğretim Müsteşarlığına bağlı olmak üzere Yüksek Ticaret ve İktisat, Yüksek Mühendis ve Teknik Okulları bulunmaktadır. Güzel Sanatlar Akademisi ve Devlet Konservatuarının yüksek kısımları mevcuttur (BCA 30-1-0-0/90-559-5).^[1] 1946’da çıkartılan 4936 Sayılı Üniversiteler Yasası, üniversiteleri özerkliğe kavuşturmuştur. Kanunla rektör ve dekanların seçimle gelme usulü getirilirken karar yetkileri kurullara verilmiştir (Arslan, 2005).

Demokrat Parti Döneminde (1950–1960), bölgelerin sosyoekonomik değişiminin sağlanabilmesi için Ege Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi (1963’te eğitime başlamıştır), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi kurulmuştur. Bu üniversitelerin akademik personel ihtiyacının karşılanması için Avrupa ve ABD’deki bazı üniversitelerle iş birliği yapılmıştır. Örneğin 1958’de öğretime başlayan Atatürk Üniversitesi beş Amerikalı öğretim elemanına sahip olup eğitim öğretimde Nebraska Üniversitesi model alınmıştır (Sağlam, 2020). Demokrat Parti tarafından 8 Haziran 1959 tarihinde 7334 Sayılı Kanun’la Yüksek İktisat ve Ticaret Okullarının eğitim süreleri iki yıldan dört yıla çıkartılmış, ismi “İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi” olarak değiştirilmiştir. Bu kanun daha sonraki süreçte Üniversite-Akademi sorununun başlangıcını oluşturmuştur. 7334 Sayılı Kanun’la Akademilere de akademik unvan verebilme hakkı tanınmıştır. Ancak yasaya göre Akademilerin verdiği akademik unvanın başına “akademi” sözcüğünün kullanılması öngörülmüş olsa da buna uyulmamıştır. Bu düzenlemenin bir diğer sakıncası ise kendi içine kapanmış bir yükseköğretim kurumları topluluğu meydana getirmiş olmasıdır. Akademiler ile üniversiteler arasında eğitsel ya da bilimsel bir koordinasyon sağlanamamıştır (Tosun, 1980).

1970–1980 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, On-

dokuz Mayıs Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi açılmıştır (Sağlam, 2020, s. 335–336). 1970’li yılların en önemli özelliği Türkiye’de sosyal, ekonomik ve siyasi çalkantıların yoğunlaştığı dönem olmasıdır. 1971 Askeri Muhtırasının ardından 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu yasalasmıştır. Bu kanunla, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) kavramı ilk kez kullanılmıştır (İnan, 1988).

Amaç ve Yöntem

Kuramsal çerçeve doğrultusunda bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 1981 yılından günümüze kadar büyük tartışmaları beraberinde getiren Yükseköğretim Kanunu ve YÖK’ün dönemin basınında nasıl temsil edildiğinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu kapsamda 1980–1981 yılları arasında *Milliyet*, *Hürriyet*, *Tercüman* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde Yükseköğretim Kanunu ve YÖK ile ilgili tüm haberler tarama yöntemi ile incelenmiştir. *Milliyet* gazetesinde çıkan yedi köşe yazısı ve on dokuz haber metni, *Cumhuriyet* gazetesinden dokuz, *Tercüman* gazetesinden üç ve *Hürriyet* gazetesinden de iki haber metni çalışmada yer almıştır. Çalışmada yer alan haber sayılarının farklı olmasının nedeni gazetelerdeki benzer nitelikteki haberlerin yerine farklı kapsamdaki haber içeriklere yer verilmiş olmasıdır. 1980–1981 yıllarında tirajı en yüksek olan *Tercüman*, *Hürriyet*, *Milliyet* gazeteleri (Dursun ve Alemdar, 1999) taranmış; Cumhuriyet döneminin en eski ulusal gazetesi olması nedeniyle *Cumhuriyet* gazetesi de kapsama dâhil edilmiştir. Çalışma haber metinleri “1981 Üniversite Reformu Öncesinde Türkiye’de Yükseköğretimin Sorunları” ve “Türk Basınında Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Kurulunun Temsili: Tartışmalar, Eleştiriler ve Öneriler” başlıkları altında dönemin koşulları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ayrıca Başkanlık Cumhuriyet Arşivi belgeleri ile TBMM Zabıt Ceridelerindeki görüşmelere de yer verilmiştir. Literatürde böyle bir çalışmanın olmayışı bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Bulgular ve Yorum

1981 Üniversite Reformu Öncesinde Türkiye’de Yükseköğretimin Sorunları

1970–1980 arasında Türkiye’nin içinde bulunduğu toplumsal, kültürel ve siyasal çıkmazların öğrenci eylemlerinin yaşanmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu dönemde yaşanan olaylar başlangıçta eğitimde reform, eğitimde fırsat eşitliği gibi eğitim-öğretime yönelik talepleri oluştururken sonraki süreçte ideolojik grupların yönlendirmesiyle olaylar toplumsal ve siyasal yapının değişmesine yönelik bir eylemsel harekete dönüşmüştür. Özellikle 12 Eylül 1980 darbesinin ardından Korgeneral Er-

[1] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi’nin ismi Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi olarak değiştirilmiştir. Ancak dipnot kullanımında kodlamamın değişmemesi için Başkanlık Cumhuriyet Arşivi olarak gösterilmektedir.

gün'ün, yükseköğretim kurumlarının “adeta parsellendiğini” belirterek kendi görüşleri dışındaki öğrencilere eğitim hakkı tanımayan öğretim kurumları için tedbirler alınacağını (Milliyet, 1980b) beyan etmesini bu düzlemde değerlendirebiliriz.

1970'li yıllara gelindiğinde üniversitelerde anarşi olayları yaşanmaya başlamıştır. İlk olarak Yüksek Öğretmen Okulundaki olaylarda, Mart 1970'de bir öğrenci öldürülmüştür. İstanbul Üniversitesinde, 6 Nisan 1970 tarihinde sağ-sol öğrenciler arasında yaşanan çatışmada üç öğrencinin yaralanması üzerine İstanbul Üniversitesi Yönetim Kurulu, üniversiteyi süresiz olarak tatil etme kararı almıştır (Milliyet, 1970a). Kısa sürede öğrenci olayları Ankara'ya sıçramış; Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 13 Nisan 1970 tarihinde 10 silahlı sağ görüşlü öğrenci tarafından basılmıştır. Baskında Asteğmen Dr. Necdet Güçlü'nün öldürülmesi üzerine Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ile Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi süresiz; Hukuk Fakültesi 20 Nisan'a kadar tatil kararı almıştır (Milliyet, 1970b). 1971 yılına gelindiğinde üniversitelerde daha büyük şiddet olayları yaşanmaya başlamıştır. Çünkü ekonomide yaşanan sorunlar en nihayetinde 10 Ağustos 1970'de uygulanmaya başlayan devalüasyon kararlarının yayınlanmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda bir süre sonra üniversitelerde öğrenci boykotları artmış, işçi sınıfında direnişe ve memur kesiminde ise protesto eylemlerine dönüşmüştür (Giraylar, 2001). Mart 1971'de kendilerine “Türk Halk Kurtuluş Ordusu” adını veren örgüt tarafından dört Amerikan askeri kaçırılmıştır. Yapılan bir ihbarda bu örgütün mensuplarının ODTÜ yurtlarında saklandığı öğrenilince mahkeme kararı ile jandarma birlikleri üniversiteye gelmiştir. Ancak öğrenciler yurtlarının aranmasına izin vermeyip bir de silah sesleri duyulunca çatışma çıkmış ve bir öğrenci ile teğmen ölmüştür (Milliyet, 1971). 1974 itibarıyla aşırı sol bazı gençlik örgütleri, sokaklarda ve üniversitelerde hâkimiyet kurmak için hem sağda yer alan gruplarla hem de soldaki diğer gruplarla çatışmaya girmiştir (Aydemir, 2014). Millet Meclisinde, 1979'da yapılan bir konuşmada akademisyenlere dönük şiddet olaylarının artışıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Buna göre, İstanbul Üniversitesinin iki öğretim üyesi, Prof. Dr. Ümit Doğanay ve Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil suikaste kurban gitmiştir. Ayrıca Atatürk Üniversitesinden Doç. Dr. Orhan Yavuz, Hacettepe Üniversitesinden Doç. Dr. Bedrettin Cömert, İstanbul Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Bedri Karafakioğlu, Karadeniz Teknik Üniversitesinden Öğretim Görevlisi Necdet Bulut, Çukurova Üniversitesinden Prof. Dr. Fikret Ünsal öldürülmüştür. Bu öğretim görevlilerin ortak özelliği öğrenciler tarafından sevilen, ılımlı kişiler olmasıdır. Anarşist örgütler kalabalık öğrenci kitlelerini ayağa kaldırmak için sevilen öğretim görevlilerini hedef olarak seçmeye başlamıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1979).

Ocak 1980'deki Mili Eğitim Bakanlığı Bütçe Komisyonunda görüşülen konulardan birisi de yükseköğretim kurum-

ları ile ilgilidir. İzmir Bağımsız Milletvekili Akın Simav, “Üniversiteler Yasası'nın biran önce çıkması gerektiğini” savunmuştur. Anarşinin en önemli sebeplerinden birisi olarak üniversiteye giriş çıkışlardaki kuyrukları işaret eden Simav, üniversitelerin merkezi bir kontrol altında olmayışının, her birinin birer cumhuriyetmiş gibi davranmalarına yol açtığını belirtmiştir (Milliyet, 1980a).

1980'in ilk aylarında tartışılan konulardan birisi ise İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin (İTİA) yükseköğretim içerisindeki yeri olmuştur. Akademiler, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında, özel girişimin gelişmesinde yararlı olması, kamu iktisadi kuruluşları ve kamu hizmeti gören kuruluşlar için uzman yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. 1980'de İTİA'lar eğitim-öğretim faaliyetlerini Adana, Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul, Trabzon, Malatya, Mersin, Bolu, Muğla, Tarsus, Afyon, Kütahya ve Balıkesir'de olmak üzere 31 fakülte, 10 yüksekokul ve 21 enstitü ile lisans ve lisansüstü programlarında yüz bine yakın öğrenciyle sürdürmüştür. Ancak İTİA'ların fakülteleşme sürecine özellikle tıp fakültelerinin dâhil olmasına üniversiteler karşı çıkmıştır. Ankara Üniversitesi, İTİA'ların “fakülte” ve “senato” kurmalarına olanak veren 2095 Sayılı Kanun'un Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesine başvuru yapmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi, İTİA'ların “fakülte” ve “senato” kurabileceklerini oy birliğiyle onaylamıştır. Ankara Üniversitesi, Ankara İTİA'ya bağlı olarak açılan “Sağlık Bilimleri (Tıp) Fakültesinin” İTİA'ların kuruluş amacına ters düştüğü gerekçesiyle yeni bir dava daha açmıştır. Bu dava Danıştay'da her iki konuda da –Anayasa Mahkemesi kararına rağmen – yani genelde fakülte özelde ise tıp fakültesi açamayacakları yönünde karar almıştır. Böylece üniversiteler bir taraftan Akademilerin durumunu yargıya taşırken diğer taraftan akademilere bağlı tüm fakültelere yönelik öğretim üyesi alımını durdurma kararı almıştır (Altıntaş, 1980). Danıştayın ve Anayasa Mahkemesinin aldıkları kararın birbirlerinden farklı olmasının nedeni, Anayasa Mahkemesinin kararıyla, akademilere fakültelerini kurduktan sonra kadrolarını bu fakültele aktarma yetkisinin Anayasaya aykırı olmadığı yönündedir. Danıştayın verdiği kararın sebebi ise akademilerin bir kısmının “bölüm” ya da “yüksekokul” gibi adlarla öğretim yapan bazı kuruluşlarının adlarını değiştirerek veya yenilerini kurarak “fakülte” açmaya başlamış olmalarıdır. Bu uygulama hakkında dava açan üniversiteleri haklı bulan Danıştay, bazı akademi fakülteleri için iptal bazılarını içinse yürütmeyi durdurma kararı almıştır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararları aslında birbirleriyle çelişmemektedir. Çelişki akademilerin, Anayasa Mahkemesinin verdiği bölüm kadrolarını kurulacak fakültele aktarmayı Anayasaya aykırı bulmayan hükmünü fakülte açabilecekleri biçiminde yorumlamış olmasından kaynaklanmıştır (Kumbasar, 1980). Akademi-Üniversite arasındaki bu sorunla-

rın çözümü için Türkiye’de akademik standartları belirleyecek, uygulanmasını denetleyecek, özerk ve tarafsız bir kuruma ihtiyacı doğurmuştur (Tosun, 1980). Akademi-Üniversite arasındaki bir diğer sorunsal mezunları arasında statü ve özlük hakları bakımından farklılıklar olmasıdır. Ayrıca aynı hakları sağlayan diplomaların verildiği bu farklı kurumlara devlet bütçesinden yapılan harcamalar da farklılık göstermiştir (Tekeli, 2009).

Üniversitelerin en önemli sorunlarından bir diğeri ise başvuran öğrenci sayısının fazlalığıdır. Öğrenci sayısının artmasına karşın üniversite sayısının artmaması da bir diğer problemdir. Bunlara ek olarak 1980’de çoktan seçmeli sınavın yapılması, öğrenciler arasında fırsat eşitsizliği olarak değerlendirilmiştir. Çünkü Türkiye’nin ücra köşelerinde lise eğitimi almış olan öğrencilerin büyük kısmı test tekniği ile ilk kez üniversite sınavı esnasında karşılaşırken varlıklı ve şehir merkezlerinde yaşayan aileler çocuklarını dershanelere göndererek sınavda avantajlı konuma gelmişlerdir. Bu dönemde, 1974 yılında kurulan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin (ÖSYM) yaptığı sınavlarda üniversiteye giren öğrencilerle ilgili bazı araştırmalar yapılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, geldiği ailenin yapısı, sosyoekonomik durumu, ailesinin eğitim düzeyi, meslek grubu ve statüsünün sınav başarısını etkilediği ortaya konulmuştur. Sınavlardaki bir diğer sorun ise sınavın güvenilirliğini zedeleyen kopya çekme, yerine başkasını sokma veya soru-yanıt verme gibi olayların kamuoyuna yansımış olmasıdır. Üniversitelerin birbirinden farklı yönetime sahip olmaları, yükseköğretim planlamasını yasal olarak üstlenen ve gelişmesinde dengeleyici görev yapacak bir üst organın bulunmaması tüm bu sorunların katlanarak artmasına neden olmuştur (Bircan, 1980).

Bunlara ek olarak 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında Türkiye’yi anarşi ortamına sürükleyen suçlular aranırken bunların başına üniversiteler konulmuştur. Üniversitelerin anarşi ortamının hazırlayıcısı olarak görülmesinin doğal sonucu olarak üniversiteleri disiplin altına alacak yeni bir kanun hazırlıklarına girilmiştir^[2] (Dölen, 2010). Ekim 1980’de Milli Eğitim Bakanlığı eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi için görüş almak amacıyla yükseköğretim kurumları arasında bir anket düzenlemiştir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlık, milli eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesinin bakanlığın en önemli gündem maddesi olduğunu belirtmiştir. Milli Eğitim Bakanlığının yükseköğretim kurumlarından görüş istediği konular şunlardır (Milliyet, 1980c):

- Yükseköğretimde yasa kargaşası
- Yükseköğretimin bütünlüğü açısından yapısal durumu
- Yükseköğretime ayrılan kaynakların kullanımı

- Açık yükseköğretimin, yükseköğretimin bütünlüğü açısından açık öğretimin değerlendirilmesi
- YÖK’ün tanımı, amacı ve görevleri
- Yükseköğretimin planlanması
- Yükseköğretim kurumları arasında ilişkiler ve ortak esaslar ne olması gerektiği
- Yükseköğretim kurumlarına giriş, esas öğrenime geçiş esasları

Milli Eğitim Bakanı başkanlığında toplanan Akademilerarası Kurulda akademi başkanları, üniversitelerle aralarında başlayan tartışmaları sona erdirmeye karar almıştır (Milliyet, 1980d).

18 Mart 1981 tarihine gelindiğinde Milli Eğitim tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kuruluna sunulacak olan yükseköğretim yasa tasarısı ana hatlarıyla belli olmuştur. Tasarıda öğretim üyelerinin bakanlık veya kamu kuruluşlarında görev yapmaları öngörülmüş, doçentlerin profesörlük alabilmeleri için en az iki yıl yoksulluk bölgelerindeki yükseköğretim kurumlarının birinde çalışmaları zorunlu kılınmıştır. Öğrencilerin, öğrenim gördükleri öğrenim kurumunun eğitim ve öğretim giderlerine katılmaları öngörülmüştür. Bu taslak, üniversitelerin hazırladıkları üç taslak metin şeklinde Milli Eğitim Bakanlığının ilgili komisyonunca ele alınmıştır (Özkan, 1981a). Milli Güvenlik Konseyi “Özel İhtisas Komisyonunda” son şeklini alan “Yükseköğretim Yasa Tasarısının” kimi maddeleri, Bakanlar Kurulunun bazı üyeleri tarafından benimsenmemiştir. Hükümette görüşülmeden önce bakanlıkların incelenmesine sunulan tasarı, teklif haline getirilerek Konsey’e sunulmasına karar verilmiştir (Milliyet, 1981a). “Yüksek Öğretim Bütünlük Yasa Tasarısı” hazırlanmıştır. Bu tasarıyla tüm yükseköğretim kurumları, üniversite çatısı altında toplanmıştır. Çeşitli kentlerde öğretim yapan akademiler, yükseköğretimler, eğitim enstitüleri, meslek yükseköğretimleri, konservatuvarlar ve bakanlıklara bağlı olan okullar, on yedi il merkezindeki yirmi beş üniversiteye bağlanmıştır. Tasarıya göre, 25 üniversitenin 5’i İstanbul’da, 4’ü Ankara’da, 2’si İzmir’de ve diğer 14 üniversite de çeşitli illerde eğitim ve öğretim yapacaktır. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin “Marmara Üniversitesi”, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin “Gazi Üniversitesi”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin “Anadolu Üniversitesi” adlarını almasına ve Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin de “Çukurova Üniversitesine” bağlanmasına karar verildiği yazılmıştır (Özkan, 1981b).

17 Ağustos 1981’de “Üniversiteler Yasa Tasarısı”, MGK Genel Sekreterlik Genel Koordinatörü Tümamiral Işık Birsen’in başkanlığında oluşturulan komisyonda görüşülmeye başlanmıştır. Toplantıya on dokuz üniversitenin rektörü ve on akademi başkanı katılmıştır. Ankara Üniversitesi Rektörü Prof.

[2] Yeni kanun hazırlıkları sürerken üniversitelerde ayıklama ve tasfiye hareketi başlamıştır. 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu aracılığıyla tasfiyeler yapılmıştır. “Komünist” olarak nitelenen muhalif veya sol görüşlü öğretim üyelerinin görevlerine son verilmiştir. Bu kanun kapsamında yapılan tasfiyenin boyutu oldukça büyüktür. Çünkü bu gelişmelerin ardından kendilerine sıra geleceğini düşünen akademisyenler ve mevcut ortamın çalışmaya uygun olmadığını düşünen kişiler istifa etmiştir (ayrıntılı bilgi için bkz Dölen, 2010, s. 194–196).

Dr. Türkan Akyol, tasarının üniversiteleri, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullar ile aynı statüde değerlendirmesini eleştirmiştir. Prof. Dr. Akyol'un eleştirdiği bir diğer nokta ise üniversitelerin idari özerkliğinin tamamen kaldırılmış olmasıdır. Bunun üniversiteleri, siyasi iktidarların etkisine tabi kılacak bir sistem olduğunu ve ileride olumsuz sonuçlar doğuracağını vurgulamıştır. Karadeniz Teknik Üniversitesi de aynı konuda üzerinde eleştiri getirmiştir. YÖK'ün yetkilerinin artırılmasının gelecekte tüm yükseköğretimin sürekli siyasi baskılar altında kalmasına sebebiyet vereceğini belirtmiştir (Milliyet, 1981b, s. 8). Siyasal Bilgiler Fakültesi Kurulu ise tasarının bilimsel ve yönetsel tüm özgürlükleri kaldıracağına ilişkin bildiri yayınlamıştır (Milliyet, 1981e). Üniversitelerarası Kurul Başkanı ve Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Türkan Akyol başkanlığındaki heyet Devlet Başkanı Kenan Evren'i ziyaret ederek "Yükseköğretim Kanunu" hakkında üniversitelerin görüş ve düşüncelerini bildirmişlerdir (Milliyet, 1981d). Boğaziçi Üniversitesi ise MGK Komisyonunda, en geç on yıl içinde yükseköğretimdeki devlet desteğinin kaldırılmasını ve üniversitelerin kendilerine yetebilecek biçimde paralı eğitime geçmesini önermiştir (Milliyet, 1981c).

Türk Basınında Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Kurulunun Temsili: Tartışmalar, Eleştiriler ve Öneriler

Yükseköğretim Kurulunun, 1961 Anayasası'nın üniversitelerle ilgili 120 maddesinin değişimi ile yeni bir yasanın hazırlanmasının zorunlu olduğu görüşünden hareketle, 4 Kasım 1981'de kabul edilen 2547 Sayılı Kanun, "Yükseköğretim Kanunu" adıyla Resmi Gazetede 6 Kasım 1981'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasanın temel gerekçesi "Yükseköğretim bütünlüğü ilkesi ışığında yükseköğretim alanlarının bütün yönleriyle plana bağlanması, uygulamaların yakından izlenerek değerlendirilmesini sağlamak" olarak bildirilmiştir (Resmi Gazete, 1981). Aynı gerekçeyle yasanın ileriye dönük belirlenen planlara uygun öğretim elemanı ve iş gücü yetiştirilmesini sağlamak amacıyla hizmet ettiği ifade edilmiştir. Doğramacı'ya (1992) göre, bu yeni düzenlemeler ile yükseköğretim çağında bulunan gençlere öğrenim imkânının yaratılabilmesi için daha çok yükseköğretim kurumlarının açılmasını sağlamak, eğitim kalitesini yükseltmek hedeflenmiştir.

Bu yasa ile her kademede öğrenci, öğretim elemanı ve idari personelin görev ve sorumlulukları devletin yönetim ve gözetiminde belirlenmiştir. Yasanın Geçici Madde 28'inde (Resmi Gazete, 1981, s. 708); "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut olan akademi, fakülte, enstitü ve yüksekokulların durumları, bu Kanuna göre Yükseköğretim Kurulunun kurulmasına müteakip, bu kurulca incelenerek, bunların üniversiteye dönüştürülmeleri veya üniversitelere veya bakanlıklara bağlanmaları, üniversitelerin içeri-

sinde fakülte, enstitü veya yüksekokul halinde teşekkül ettirilmeleri veya kaldırılmaları bususları tespit edilerek, gerekli yasal düzenlemeler yapılmak üzere bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde Milli Eğitim Bakanlığına sunulur. Bu kuruluşların 1982–1983 eğitim-öğretim yılında yeni bütçetleri ile eğitim-öğretime başlamaları için gerekli önlemler alınır." denilerek olası karışıklıkların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Nitekim 1980–1983 döneminin Başbakanı Bülent Ulusu, kendi iktidarları tarafından hazırlanan ve Milli Güvenlik Kuruluna sunulan yasa tasarısında 174 maddenin yasalastığından söz etmiştir. 1980–1981 ders yılında ilk defa ortaöğretimde ve üniversitede huzurlu bir eğitim ve öğretim yapıldığını açıklamıştır. Yükseköğretim Kanunu ile ilmi özerkliğinin korunduğu, yasanın yurt sahasında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılması ve bir bütünlük içinde yürütülmesine yönelik yeni esasların getirildiği aktarılmıştır (Cumhuriyet, 1981d). Haberin devamında Yükseköğretim Kanunu'nun geçici maddelerine yer verilmiştir (■ Şekil 1). Yasada yer alan önemli değişiklik ise "kursü sistemi" yerine "bölüm sistemi" getirilmesidir. Yönetim yetkileri daha çok fakülte kurulu ve se-

■ Şekil 1. Cumhuriyet, 6 Kasım 1981.

nato gibi organlardan alınarak dekan ve rektöre bırakılmıştır. Emeklilik yaşı 70'den 67'ye indirilmiştir (Özyıldırım, 1981). *Tercüman* gazetesinde 6 Kasım 1981'de Yükseköğretim Kanunu ile ilgili çıkan yazıya göre; MGK'nın kanun tasarısında öngörülen beş yıllık rotasyon süresini kısalttığı yazılmıştır (Şekil 2). Rektörleri, YÖK'ün teklif etmesi neticesinde devlet başkanının seçeceği; dekanların ise rektörler tarafından teklif edilerek seçimini YÖK'ün yapacağı belirlenmiştir. Vahim ve sürekli olayların ortaya çıkması halinde Bakanlar Kurulu kararı ile YÖK'ün görüşü alınarak yüksekokullara iki ay süreyle el konulabileceği konusu kanun kapsamına alınmıştır (Tercüman, 1981a). Bu tasarı ile üniversitelerde paralı eğitim sistemi gündeme gelmiştir. Genel olarak sistem hesaplanırken üniversitelerin ücretleri memur katsayısının 1000 ile çarpılması ile belirlenecektir. Ancak tasarıda üniversitelerin niteliklerine göre bu ücretin farklı olabileceği üzerinde durulmuş, bu konuda tavan ve taban fiyatlarının kurul tarafından belirleneceği ifade edilmiştir (Tercüman, 1981c). Tasarıda paralı eğitim sistemi içerisinde alınacak ücretlerin hem yoksul öğrencilerin okuma masraflarını karşılaması hem de yükseköğretim kurum-

larında yeni tesislerin kurulması için harcanması planlanmıştır (Hürriyet, 1981a).

2547 Sayılı Kanun'un, Resmi Gazetede yayınlanmasının ardından bazı rektörler ve öğretim üyeleri kanunla ilgili görüşlerini net bir şekilde ifade etmişlerdir. Tarihsel süreç olarak incelendiğinde 1981 yılında Yükseköğretim Kanunu'nun kabulüyle, YÖK'ün kuruluşu kimi çevrelerce olumlu olarak değerlendirilirken kimi çevrelerce olumsuz yönde eleştirilmiştir. Olumlu değerlendiren kesim; 1980 öncesi dönemde üniversitelerde uygulanan eski sistemin seçime dayalı yönetim özerkliğinin işleminde yaşanan sorunların varlığı, Anadolu üniversitelerinde öğretim elemanlarının sayısal olarak azlığı, eğitim, araştırma ve akademik yayınlarda nesnel bir denetimin olmaması gibi konular nedeniyle yeni yasal düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği konusunu işaret etmişlerdir (Tunçay, 1984). Olumsuz bakış açısına sahip olan kesimlerin dayandığı temel noktalar; Yükseköğretim Kanunu'nun üniversitelerin bilimsel ve idari özerkliğini ortadan kaldırılması, üniversitelerin aşırı merkezi bir yapı haline gelmesi ve öğretim elemanlarının yaşadığı sorunlardır (Gür ve Çelik, 2011).

Yükseköğretim Kanunu'nun, 6 Kasım 1981'de Resmi Gazetede yayınlanması üzerine bazı öğretim üyeleri yasayı olumlu bazıları olumsuz olarak değerlendirirken bir kısım öğretim üyeleri yeni yasayla ilgili bir yorumda bulunmamıştır. İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu, yasa çıkmadan önce ilgili makama gerekenleri ilettiklerini, yasayı uygulamaktan başka söylenecek bir şey olmadığını beyan etmiştir. Kayseri Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Sipahioğlu, iki yıllık zorunlu rotasyon sistemini Anadolu'daki üniversiteler açısından olumlu bulmuştur. Büyük şehirlerdeki bazı üniversite hocalarının Anadolu'da üniversite açılmasına karşı çıkmasını adaletsizlik olarak nitelendiren Sipahioğlu, YÖK'ün kurulmasıyla hem Anadolu'da üniversitelerin açılmasının hem de öğretim elemanı eksikliğinin kimsenin keyfine bırakılmadan tamamlanacağını sözlerine eklemiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nihat Balkır yasayı üniversite ve öğretim üyelerinin görev ve sorumluluk anlayışını hiçbir şekilde ters yönde etkilemeyeceği düşüncesi ile desteklemiştir. Ege Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İbrahim Karaca yürürlüğe giren kanunun reform niteliğinde olduğu, düzenlemelerin öğretim kalitesini artıracığı ve üniversitelerde huzur ortamının sağlanacağı yönünde görüş bildirmiştir (Cumhuriyet, 1981a).

Yasa ile ilgili olumlu değerlendirmelerin yanı sıra olumsuz değerlendirmelerin de varlığı dikkat çekicidir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Cemalettin Öner, idari özerkliğin kaldırılmasının üniversite yönetimi açısından çok yararlı sonuçlar vermeyeceğini belirtmiştir. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kemal Kurtuluş, idari özerkliğin kaldırılmasının akademik çalışmalarda zaaflık oluştu-

■ Şekil 2. *Tercüman*, 6 Kasım 1981.

raçağını söylemiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ergin Nomer, idari özerklik olmadan bilimsel özerklik olmayacağı ifade etmiştir (Milliyet, 1981f, s. 3). İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Başkanı Prof. Dr. Süha Toner, yasanın uygulamadaki başarısı ortaya çıkmadan bir yorum yapamayacağını belirtmiştir. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi ve Danışma Meclisi Üyesi Prof. Dr. Mustafa Aysan, idari özerkliğin kaldırılmasını sakıncalı bulmuştur. Ancak yükseköğretimin paralı olmasını, devam mecburiyeti konulmasını olumlu görmüştür (Milliyet, 1981g, s. 3). Ege Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Metin Şengonca, yasanın kamuoyunda yeterince tartışılmadan ve üniversitelerin görüşü alınmadan hazırlandığını, yasanın kendi yönetimini belirlemekten yoksun bir üniversite modelini temel aldığı bildirmiştir. Yine aynı üniversiteden Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Çetin Koçak'a göre yasa ile yönetsel özerkliğin kaldırılması, karar vermede yönetimde belirli kişilere bağımlı olma niteliği kazandırmakta ve bu durum görevi kötüye kullanma yolunun önünü açmaktadır (Cumhuriyet, 1981a). *Hürriyet* gazetesi (1981b) "Üniversiteler YÖK'ü Fazla Beğenmedi" başlığıyla konuyu gündeme taşımıştır (■ Şekil 3). Haberin devamında Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi

Dekanı Prof. Dr. Vedat Yerlici yapıları ayrı olan üniversitelerin aynı kanun içinde yer almalarını sakıncalı olarak değerlendirmiştir (Hürriyet, 1981b). Ayrıca bu düzenlemelerin üniversitelerinin zayıflamasına, kaliteli hocaların sistemde yer almamalarına yol açacağını bildirmiştir. Eğer bir düzenleme yapılırsa öncelikle gelişmesi istenen bölgelere yönelik ekonomik ve uygun sosyal şartlar getirilmelidir. Ayrıca üniversitelerle ilgili düzenlemelerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değil, üniversite yapısını bilen kurullar tarafından oluşturulması gerekmektedir (Hürriyet, 1981b). *Milliyet* gazetesi ise kanunun, "öğretim üyeleri ve öğrencilerin partilere giremeyecek olması" maddesini başlığına taşımıştır (■ Şekil 4).

Yükseköğretim Kanunu'nun tartışma konusu olan ve basında tartışılan maddelerinden birisi de bireye sadece üç kez üniversite sınavına giriş hakkı vermesidir. Dönemin ÜSYS Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp seçme ve yerleştirme sınavı ile ilgili yeni maddenin 1981 yılı itibarıyla hemen yürürlüğe konulacağını, oluşan tepkiye karşın belli öğrencileri destekleyecek düzenlemelerin de yapıldığını ifade etmiştir. Ders başarısızlığı nedeniyle yükseköğretim kurumlarından ilişkisi kesilenlere orta-öğretim kurumlarını bitirdiği tarihten itibaren altı yıl geçemiş ve üç kez sınava girme hakkını kullanmamış öğrencilere bir

■ Şekil 3. *Hürriyet*, 7 Kasım 1981.

■ Şekil 4. *Milliyet*, 7 Kasım 1981.

kez daha sınava girme hakkı verileceği açıklanmıştır (Cumhuriyet, 1981a). Eleştiri konusu olan diğer bir konu, yeni yasa ile 1976 yılı ve öncesi mezun olanların sınava girmesine engel olunması ve 34 bin öğrencinin bu durumdan olumsuz etkilenmesidir (Cumhuriyet, 1981b). Bu öğrencilerin bir kısmı özellikle sınava hazırlanmak için Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelip büyük şehirlerde özel dersanelerde büyük miktarda ücret ödemeleri, yasa ile sınav haklarının ellerinden alınması nedeniyle maddi ve psikolojik yönden zarara uğradıklarını bildirmişlerdir. Yapılan bu sınırlandırmanın bir yıl süreli olarak ertelenmesi talebinde bulunmuşlardır (Cumhuriyet, 1981c). Dönemin gazetelerinde, yaşanan durumun sadece fırsat eşitliğini zedelediğini aynı zamanda gençlerin elinden gelecekle ilgili ümitlerini almakta olduğu yazılmıştır (Soysal, 1981).

İlerleyen günlerde Devlet Mühendislik ve Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Türkiye İktisadi Ticari İlimler Akademilerinin Başkanları Yükseköğretim Kanunu'ndaki belirsizliklerin saptanması için İstanbul'da toplanmıştır. Bu komisyon sınava girişin üç hakla sınırlandırılmış olmasının ve öğrencilere devam mecburiyeti konulmasını sakıncalı görmüştür (Milliyet, 1981h). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri Yükseköğretim Kanunu hakkındaki görüşlerini belirten yazıyı, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü ile Üniversitelerarası Kurula göndermiştir. Yazıda, kanunun hem idari hem bilimsel özerkliği büyük ölçüde kaldırmasının yanı sıra üniversiteleri yükseköğretim düzeyine indirdiğine yer vermiştir. Bir diğer eleştiri ise öğretim üyesi yetiştirme işleminin zorlaşması üzerinedir (Milliyet, 1981i). Boğaziçi Üniversitesi, kanunun üniversiteleri siyasal kadroların yönetim ve denetimine bağımlı kıldığını, bu durumun üniversiteleri yeni bilgi ve fikir üreten kurum kimliğinden uzaklaştıracağını beyan etmiştir (Milliyet, 1981j). İstanbul Teknik Üniversitesinde görev yapan 465 öğretim üye ve yardımcısı, kanunun teknik eğitim üniversiteleri için olumsuz olduğu ve yükseköğretileri tahrip edeceği yönünde bir bildiriye imzalamıştır (Milliyet, 1981k, s. 8). Hazırlanmış olan ortak bildiriye, Asistanlık kurumunun kaldırılması ve genç üniversite hocalarının nerede, ne kadar çalışacaklarını bilmemelerinin akademik çalışmayı çekici olmaktan çıkaracağını, daha iyi olanaklarla üniversite dışı ve yurt dışına başka bir üniversiteye giden elemanların yerlerini dolduracak nitelikli kadrolar bulunamayacağını ve bu sebeple akademik kadronun kuruyacağını ifade etmişlerdir (Cumhuriyet, 1981e). Ege Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu Müdürü Prof. Dr. Bilge Umar, hazırlanan kanunun çağın gerisinde olduğunu, bilimsel ve yönetsel özerkliğin bir bütünü parçaları olduğunu ve yönetim özerkliğinin kaldırılmasının çağdaş uygarlık düzeyinin gerekliliklerine uygun olmadığını bildirmiştir. Ege Üniversitesinden 61 öğretim üyesi ve 339 öğretim üye yardımcısının katılımı ile yapılan ortak açıklamada, yasanın genç bilim insanları için nitelik ve nicelik bakımından kısıtlamalar getirdiği

bildirilmiştir. Söz konusu açıklamada YÖK'e bırakılan akademik yükseltmenin, rotasyonun ve bilimsel denetimlerin genç bilim insanları üzerinde bir ceza mekanizması olarak işleyeceği ve bu durumun bilimsel çalışmaları aksatacağı konusuna yer verilmiştir (Cumhuriyet, 1981f). Özellikle 1960 yılı öncesinde üniversiteler konusunda yapılan hatalı uygulamalar öğretim elemanlarını karamsarlığa itmiş; bu noktadan hareketle yeni yasada öngörülen meslekte ilerleme ve atama sürecinin yürütme organının keyfine bırakılması ile durumun daha vahim olacağı ifade edilmiştir (Tercüman, 1981b).

Üniversitelerin çeşitli birimlerinden 1447 öğretim üye ve yardımcısı, Üniversitelerarası Kurul Başkanı Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu'na gönderdikleri bir telgrafla kanunu eleştirmişlerdir. Söz konusu telgrafta, dönemin televizyon kanalı TRT'de yayınlanan açıkoturumda yer alan bazı rektörlerin yeni yasa ile ilgili olumlu yönde yaptıkları açıklamaları tasvip etmediklerini ve yasanın akademik hayatın bilimsel niteliğini ve özerkliğini ortadan kaldıracağı için sakıncalı olduğunu açıklamışlardır (Cumhuriyet, 1981g).

Tüm bu tartışmaların ışığında gazetelere açıklama yapan dönemin Türk Rektörler Konseyi Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı üniversitelere dinamizm getirecek bir yasanın varlığından bazı rektörlerin tereddütte düşmelerini ve yasa ile ilgili eleştiride bulunmalarını olağan olarak görmüştür. Ancak Doğramacı, konsey üyesi bazı rektörlerin görüşlerini saygı kurallarına uymayan ifadelerle açıklamalarının kabul edici bir boyutta olmadığını ifade etmiştir. Buna örnek olarak bazı rektörlerin *Cumhuriyet* gazetesinin 23 Kasım 1981 tarihli sayısında, 13 Kasım 1981 günü televizyonda yasa ile ilgili olumlu görüş açıklayan bir öğretim üyesi için "meslektaş olmaktan kıvanç duymuyorum" sözlerini rencide edici olarak gördüğünü ve bu tür beyanatların üniversite mensuplarına uygun olmadığını açıklamıştır (Cumhuriyet, 1981e). İhsan Doğramacı bunun ardından, tüm üniversite rektörlerinden yasa ile ilgili düşüncelerini bildirmeleri konusuna yazılı bir açıklama yapmalarını istemiştir. Adları açıklanmayan 14 rektör, yasa ile ilgili eleştirilere katılmadıklarını ve rektörlerin üslup konusunda hatalar yaptıklarını, bu yasanın sadece bugünkü koşullarda değil her zaman ülke için en uygun yasa olduğunu bildirmişlerdir (Cumhuriyet, 1981f).

Hacettepe Üniversitesinde "Üniversitelerde Yönetim ve Özerklik" konulu sempozyuma katılan Doğramacı eleştirilere açıklık getirmiştir. Oluşturulan yükseköğretim kurullarının bir çeşit müteveli heyeti sayılabileceğini, bu müteveli heyetinin tarafsız bir niteliğe sahip olduğu görüşünü desteklemiştir. Sempozyumda ayrıca öğretim elemanlarının rotasyon uygulamaları ile ilgili sıkıntılara değinmiştir. Öğretim üyelerinin gelişmemiş bölgelere sürüleceği hakkında söylemlerin asılsız olduğunu açıklamıştır. 67 yaşında emekli oluncaya kadar bu akademisyenlere bulunduğu üniversitelerden ayrılmayacakları konusunda güvence vermiştir (Cumhuriyet, 1981h).

Değerlendirme ve Öneriler

Bu çalışmada 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun dönemin basınında nasıl temsil edildiğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında 1980–1981 yıllarında *Milliyet*, *Hürriyet*, *Tercüman* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde konu ile ilgili yayınlanmış haberler ele alınmıştır. İncelenen haber metinlerinde, 2547 sayılı kanuna giden sürecin ilk sebebi Türkiye'de 1970'li yılların sonlarına doğru liseden mezun olanların ve üniversite sınavlarına girenlerin sayısında artış olmasına rağmen üniversiteye kabul oranının düşük kalmış olmasıdır. Bu durum üniversiteye gitme imkânı bulamayan gençlerin, işsizler ordusuna katılmasına ve eğitimde fırsat eşitliğinin bozulmasına neden olmuştur. İkinci sebep ise bu yıllarda üniversitelerin aşırı sağ ve sol anarşist örgütlerin yuvası haline gelmeye başlaması; kitlesel eylemler için üniversitelerdeki sevilen öğretim üyelerine dönük suikastlerin gerçekleştirilmesidir. Üçüncü sebepten yükseköğretim parçalı bir yapıda olması; üniversiteler ve İTİA'lar arasında "fakülte" kurma üzerinde yaşanan gerginliklerin mahkeme sürecine taşınmasıdır. Ayrıca üniversitelerin özerk yapısından hareketle her rektörün kendi üniversitesi içinde farklı uygulamaları gerçekleştirmesi de Yükseköğretim Kanunu'nu hazırlayan bir diğer etmendir. Bununla birlikte Üniversite-Akademi mezunları arasındaki statü olarak özlük hakları bakımından farklılık olması ve devlet bütçesinden bu iki kurum için yapılan harcamaların farklılık göstermesi rahatsızlık yaratmıştır. Öğrenciler açısından üniversite sınavlarına girişte üniversitelerin birbirinden farklı sınav sistemine sahip olması; sınav güvenliğini (kopya çekme, yerine başkasını sokma vb.) denetleyecek bir yapının olmaması sorunları daha da artırmıştır.

Basına yansıyan rektör görüşleri incelendiğinde, Yükseköğretim Kanunu daha çok Anadolu'daki üniversiteler tarafından olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bu üniversitelerin yasayı olumlu bulmaları Anadolu üniversitelerinde öğretim elemanlarının sayısal olarak yetersizliği, eğitim, araştırma ve akademik yayınlarda nesnel bir denetimin olmaması konuları üzerinedir. Yürürlüğe giren kanunun olumlu olarak nitelendirilen bir diğer yönü ise yapılan düzenlemelerin eğitim-öğretim kalitesini artıracak ve üniversitede huzur ortamının sağlanacağı düşüncesidir.

Merkez üniversitelerin yasayı eleştirdikleri konular, üniversitelerin yükseköğretim seviyesine indirilmesi, özerkliğin kalkmasıyla üniversitelerin siyasi bir hüviyete bürüneceği noktası üzerinde toplanmıştır. 1981 tarihli 2547 Sayılı Kanun'un, hazırlanarak kabul edildiği dönemin özelliklerinden dolayı öğretim üyelerine ve öğrencilere yönelik eğitim alanında birçok yaşağı içermesi eleştirilen konular arasındadır. Özellikle devam zorunluluğunun olması eleştiri alan noktalardan birisidir. Ayrıca kanunun, öğretim üyesi mesleğinin iş güvencesini azaltması ve üniversite özerkliğinin kaldırılmasının siyasi kadrolaşmaya yol açabileceği düşüncesi endişeye yol açmıştır. Yine bu yasanın

genç akademisyenler için nitelik ve nicelik bakımından kısıtlamalar getireceği konusu eleştirilmiştir. Söz konusu kısıtlamaların YÖK'e bırakılan akademik yükseltmenin, rotasyonun ve bilimsel denetimlerin akademisyenler üzerinde bir ceza mekanizması olarak işleyebileceği ve bu durumun da bilimsel çalışmaları aksatacağı öngörüsünde bulunulmuştur. Ek olarak üniversitelerin yükseköğretim düzeyine indirgenmesi olasılığı ve bu kanunun üniversitelerin bilgi, fikir üreten kurum kimliği algısından uzaklaşmasına sebep olacağı endişeleri dile getirilmiştir.

Yükseköğretim Kurulunun, günümüze kadarki faaliyetleri aynı yöntemle incelenerek başlangıçtaki sorunları çözüp çözmediği, rektörlerin yapmış oldukları olumlu ve olumsuz eleştirilerin gerçekleşip gerçekleşmediği bir sonraki araştırma konusu olarak irdelenebilir.

Yazar Katkıları / Author Contributions: HK: Fikir, tasarım, danışmanlık ve denetleme, kaynak taraması, makalenin yazılması, eleştirel inceleme, makalenin son kontrolü; SEA: Danışmanlık ve denetleme, veri analizi, kaynak taraması, makalenin yazılması, eleştirel inceleme ve makalenin son kontrolü. / *HK: Project idea, conceiving and designing research, study monitoring, literature search, writing the manuscript, critical reading and final check of the manuscript; SEA: Study monitoring, data analysis, literature search, writing the manuscript, critical reading and finalcheck of the manuscript.*

Fon Desteği / Funding: Bu çalışma herhangi bir resmi, ticari ya da kar amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği almamıştır. / *This work did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.*

Etik Standartlara Uygunluk / Compliance with Ethical Standards: Yazarlar bu makalede araştırma ve yayın etiğine bağlı kaldığını, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na ve fikir ve sanat eserleri için geçerli telif hakları düzenlemelerine uyulduğunu ve herhangi bir çıkar çakışması bulunmadığını belirtmiştir. / *The authors stated that the standards regarding research and publication ethics, the Personal Data Protection Law and the copyright regulations applicable to intellectual and artistic works are complied with and there is no conflict of interest.*

Kaynaklar

- Altıntaş, M. (1980). Akademilerin yeri ne olacak? *Milliyet*, 8 Haziran 1980, s. 2.
- Arslan, M. (2005). Cumhuriyet dönemi üniversite reformları bağlamında üniversitelerimizde demokratiklik tartışmaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(18), 23–49.
- Aydemir, S. (2014). 1960–1980 arası Türkiye üniversitelerindeki öğrenci olayları için bir kaynak olarak Türk basını (*Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Tercüman gazetesi örnekleri*). Yayınlanmamış doktora tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Bircan, İ. (1980). Üniversitelere giriş sorunu ve çağdaş eğitim. *Milliyet*, 13 Haziran 1980, s. 2.
- Cumhuriyet (1981a). ÜSYS'ye 3 kez katılanlar bu yıl sınava giremeyecek. 11 Kasım 1981.
- Cumhuriyet (1981b). ÜSYS Puanları yeni bir yöntemler besaplanacak. 12 Kasım 1981.
- Cumhuriyet (1981c). 1976 öncesi mezunlar ÜSS'ye giremeyecek. 13 Kasım 1981.
- Cumhuriyet (1981d). Yükseköğretim yasası ile ilmi özerklik kuruldu. 15 Kasım 1981.

- Cumhuriyet (1981e). *İTÜ'den 450 öğretim üyesi YÖK'e karşı açıklama yaptı.* 3 Aralık 1981.
- Cumhuriyet (1981f). *Boğaziçi öğretim üyeleri: YÖK'ün sakıncalarını giderilmeli.* 4 Aralık 1981.
- Cumhuriyet (1981g). *1447 öğretim üyesi YÖK'e karşı.* 5 Aralık 1981.
- Cumhuriyet (1981h). *YÖK bir çeşit mütevellî beyettir.* 8 Aralık 1981.
- Doğramacı, İ. (1992). *Yükseköğretimdeki gelişmeler: Özet.* Ankara: Ankara Üniversitesi Kütüphanesi.
- Dölen, E. (2010). *Türkiye üniversite tarihi 5 – Özerk üniversite dönemi (1946–1981).* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dursun, Ç., & Alemdar, K. (1999). *Medya dünyası.* K. Alemdar (Ed.), *Medya gücü ve demokratik kurumlar* içinde. İstanbul: Afa Yayınları.
- Gıraylar, S. (2001). *Zor yıllar siyasi olaylar-seçimler-mubturalar-darbeler-de-meçler-görüşler: 1970–1980.* İzmir: Tüze Yayıncılık.
- Gür, B. S., & Çelik, Z. (2011). *YÖK'ün 30 yılı.* Ankara: SETA.
- Hürriyet (1981a). *Üniversitede yeni dönem.* 6 Kasım 1981.
- Hürriyet (1981b). *Üniversiteler YÖK'ü fazla beğenmedi.* 7 Kasım 1981.
- İnan, N. (1988). Üniversite ve yükseköğretim kavramı açısından Türkiye'deki gelişmeler. *Türk Eğitim Derneği XII. Eğitim Toplantısı, 17–18 Kasım 1988* (s. 21–51). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Karavar, H. (2020). Tek parti döneminde eğitim (1923–1946). E. Çetin & Ö. Yıldız (Ed.), *Türk eğitim tarihi* içinde (s. 295–315). İstanbul: Lisans Yayınevi.
- Katoğlu, M. (1997). Cumhuriyet Türkiye'sinde eğitim, kültür, sanat. *Türkiye Tarihi 4 – Çağdaş Türkiye 1908–1980.* İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kılıç, R. (1999). Türkiye'de yükseköğretimin kapsamı ve tarihsel gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 289–310.
- Kumbasar, N. (1980). Üniversitelerarası kurul, gelişmiş akademilerin üniversite olmalarına karşı değil. *Milliyet*, 12 Ağustos 1980.
- Milliyet (1970a). *Yine çatıştılar.* 7 Nisan 1970, s. 3.
- Milliyet (1970b). *Komandolar bir doktoru öldürdü.* 14 Nisan 1970.
- Milliyet (1971). *Bir genç ve bir er komando öldü.* 6 Mart 1971.
- Milliyet (1980a). *AP ve CHP millitvekilleri, milli eğitimde en büyük sorunun öğretmenlerin politikaya girmeleri olduğu görüşlerini savundu.* 7 Ocak 1980.
- Milliyet (1980b). *Daba düzenli bir eğitim.* 29 Eylül 1980.
- Milliyet (1980c). *Sağlam: "eğitim sistemimizin yeniden düzenlenmesinin Türkiye gündeminde önemli bir yeri var.* 21 Ekim 1980.
- Milliyet (1980d). *Akademilerarası kurul üniversitelerle "barış ortamı yaratılması" kararı aldı.* 29 Ekim 1980.
- Milliyet (1981a). *Özel üniversite açılabilir.* 24 Nisan 1981.
- Milliyet (1981b). *Rektörler YÖK tasarısının değiştirilmesini istiyor.* 19 Ağustos 1981.
- Milliyet (1981c). *Boğaziçi üniversitesi: en geç on yıl içinde üniversitelerden devlet desteği kaldırılmalı.* 24 Ağustos 1981.
- Milliyet (1981d). *Üniversitelerin YÖK hakkındaki görüşleri Devlet Başkanı Evren'e iletili.* 3 Eylül 1981.
- Milliyet (1981e). *SBF: "Yüksek öğretim yasası özerkliği yok ediyor."* 4 Eylül 1981, s. 8.
- Milliyet (1981f). *Ne dediler? 7 Kasım 1981.*
- Milliyet (1981g). *AİTİA, YÖK'ü incelemek için bir komisyon kurdu.* 8 Kasım 1981.
- Milliyet (1981h). *YÖK yasası ile ilgili tartışmalar sürüyor.* 20 Kasım 1981.
- Milliyet (1981i). *31 hukuk profesörü YÖK'ün idari özerklikle birlikte bilimsel özerkliği de kaldırdığını öne sürdü.* 25 Kasım 1981.
- Milliyet (1981j). *BÜ'den 31 öğretim üyesi YÖK hakkında ortak açıklama yaptı.* 29 Kasım 1981.
- Milliyet (1981k). *465 İTÜ öğretim üyesi YÖK'e karşı çıktı.* 3 Aralık 1981.
- Özkan, G. (1981a). Üniversiteleri bir kurul denetleyecek. *Milliyet*, 18 Mart 1981, s. 2.
- Özkan, G. (1981b). Tüm yüksek öğrenim kurumları 25 üniversiteye bağlanıyor. *Milliyet*, 25 Nisan 1981, s. 3.
- Özyıldırım, M. (1981). Öğrenim kurumlarında 12 Eylül sonrası başarı oranı arttı. *Milliyet*, 31 Aralık 1981, s. 7.
- Resmi Gazete (1981). *Yükseköğretim Kanunu.* 6 Kasım 1981, No: 17506.
- Sağlam, M. (2020). Çok partili dönemde eğitim (1950–1980). E. Çetin & Ö. Yıldız (Ed.), *Türk eğitim tarihi* içinde (s. 319–345). İstanbul: Lisans Yayınevi.
- Soysal, M. (1981). Sokaktaki gençler. *Milliyet*. 20 Kasım 1981.
- TBMM Zabıt Ceridesi (1979): 5. Dönem, 13. Cilt, 18. Birleşim.
- Tekeli, İ. (2009). Türkiye'de üniversitelerin YÖK sonrasındaki gelişme öyküsü (1981–2007). T. Çelik, & Tekeli, İ. (Ed.), *Türkiye'de üniversite anlayışının gelişimi II (1961–2007)* içinde (s. 193–387). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA).
- Tercüman (1981a). *Üniversitelerde idari özerklik kalkıyor, rotasyon getiriliyor.* 6 Kasım 1981.
- Tercüman (1981b). *Yüksek Öğretim Kanunu.* 6 Kasım 1981.
- Tercüman (1981c). *Üniversitelerde idare.* 8 Kasım 1981.
- Tosun, K. (1980). *Üniversite-akademi dengesine neler oluyor?* Milliyet, 4 Eylül 1980.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / *This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.*

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. TÜBA, yayımlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / **Publisher's Note:** The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Turkish Academy of Sciences (TÜBA). Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). TÜBA remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.